

ТАЄМНИЦЯ ЧОРТОВОЇ БАЛКИ

Тієї особливої ночі небо видалося незвичайно темним. Здавалося, воно змішалось із чорною землею. Безмежний простір над степом захопив вітер. Він запускав свої холодні пальці поміж кущів, притискав їх до землі, обламував тонкі гілки. Потім різко здіймався у небо. Підбирався аж до самих зірок, намагаючись задмухати їх, як свічки. Зорі розсипалися в різні боки, складаючись у нові сузір'я. Так, укупі, їм було легше встояти перед подихом вітру.

І лише Місяць впевнено і непохитно висів на небосхилі. Жодній із хмар, які ганяв по небу вітер, не вистачало сили повністю закрити його. Місяць наче промовляв усією своєю гордою поставою: «Нікому я не вклоняюся. Нікому ще не вдавалося мене погасити. Ніхто не наслідиться полонити мене. Бо я — козацьке сонце! І захищають мене самі козаки».

Місяць світив на степ і старі козацькі могили. Біля однієї із них стояв високий худорлявий чоловік. Гострий ніс, запалі щоки, козацький чуб і великі очі, що з-під лоба напружено вдивлялися в небо. Навколо козака кружляв чорний, як та ніч, вгодований Крук.

— Слухай мене, — відкрив свого велетенського дзьоба і прокричав людським голосом птах. — Укради Місяць і станеш володарем світу! Все, що є на небі і на землі, упаде перед тобою!

Чи то від передчуття влади у своїх руках, чи то від жаги багатства, Писарчук стиснув кулаки і заскрипів зубами.

— Але ж Місяць охороняють козаки! — заперечив він. — А вони — мої побратими!

— Ці козаки ніколи не вклоняться, бо мають науку світла. А вона передається лише чистій душі — дитині. Навіщо вони тобі? Покинь та знищи їх і станеш паном над усім світом!

Прокотився степом злий пташиний сміх, Крук здійнявся у небо і зник. А Писарчук повернувся в дозір, у який вийшов зі своїм найближчим другом — козаком Кумом.

Славився Кум не лише фізичною силою — десятки ворогів полягли від його гострої шаблі та стрімкої кулі, а й добрим серцем. Був вірним другом Писарчукові з молодих літ, вони часто виходили в дозір разом. Хоча й зовні дуже відрізнялися. Кум теж був високим, але мав могутній стан, а в його гігантські руки могла вміститися ціла паляниця.

— Добре шляхті, — крізь зуби процідив Писарчук, зіщулившись від морозу. — Сидить по хатах в теплі, спить на пухких перинах. Наїдається.

Його темний кінь вилискував під сяйвом Місяця, тихо ступаючи поряд із білим конем Кума.

— Чого це ти, друже, про білі перини в дозорі згадав? — здивовано усміхнувся Кум.

— Набридло мені вештатися цими балками. Та годуватись, як вічно голодні вовки у степу, — роздратовано відповів Писарчук. — От би пожити, як шляхтичі живуть... Наче вареники у сметані.

— Нам думати не про розкоші, а про козацьку справу треба, — спокійно відказав Кум. — Край рідний берегти від лиха та ворогів. Ми ж — козаки!

— Ну і яка з цього користь? — вигукнув Писарчук. — Хто має золото, той має владу! — у його руці зблиснув золотий дукат, який Крук залишив Писарчукові після їхньої розмови. — Ми пильнуємо нашу землю від ворога, а шляхта сміється над нами і багатіє!

— Любов до багатства і слави — то тяжка недуга, яка веде людину до пекла, друже, — Кум різко зупинив коня і суворо глянув на товариша. — Бережися, брате, не тільки слів, а й навіть думок таких!

— Та глянь же ти навкруги! Світ змінився, а ти живеш по-старому!

— Не по-старому, а по правді! А правда непідвладна часові, — Кум різко натягнув повіддя, розвернув свого коня і поскакав до ватри.

Писарчук пильно подивився йому услід, підкинув угору золоту монету, пробурмотів:

— Ех, та як собі знаєш... — і зі злістю попрямував за побратимом.

Тим часом на дні балки біля ватри зібралися козаки-побратими Кума і Писарчука. Поряд тихо переступали з ноги на ногу коні, яких козаки прив'язали до єдиного дерева — тонкої молододі осики. Над головами завивав нічний осінній вітер. Але тепла дружня розмова навколо багаття зігрівала їх. Розмова про козацьке життя і козацьку науку.

Сивий козак переповідав побратимам стару легенду і давній заповіт: «...Розповідають, що в сиву давнину Батько Коло з Матір'ю Дажземлею під час нічної грози народили люд козацький... та й дали нам цю Землю, і заповіли не оддавати нікому... А щоб сильні ми були, пов'язали нас Словом. Сказали, що будемо непереможні, доки триматимемо той Звичай у совісті та душі нашій! І дали брата — Місяця на сторожу козацтву нашому характерному, щоб берегли ми землю свою денно і нічно від усякого лиха...»

Молоді козаки уважно слухали слова мудрого побратима. Знали вони, що мають берегти козацький Звичай, щоб завжди було кому дбати про спокій рідного краю. Із дитинства пам'ятали, що свобода і воля для козака — як Місяць і сонце. Без них він не зможе жити у своєму краю.

Козацьку мудрість старші воїни передавали молодшим. А ті понесуть цю науку далі у світ. І навіть через багато сотень років не помре Звичай. А отже, жоден ворог ніколи нас не підкорить. Завжди будемо вільними та незалежними.

Поки точилася тиха дружня бесіда, люті бусурмани сховались у темряві і зненацька оточили козаків. Ворожі стріли хвилями полетіли до варті. Козаки не розгубилися. Вони оголили гострі шаблі й стали до нерівного бою. Тільки Писарчук не бився пліч-о-пліч із побратимами. Він зачаївся, спостерігаючи за Кумом. А коли того оточили вороги, Писарчук напав на нього. Він підняв свого гострого списа і поцілів другові у саме серце.

Та недовго довелося радіти зрадникові. Юнак-джура побачив підступний вчинок і опустив на голову Писарчука свою шаблю.

На ранок на місці, де горіла ватра, з'явилися ангели. Ніхто з побратимів не вцілів. Усі козаки віддали своє життя у бою. Серед загиблих воїнів ангели побачили Кума. Слава про його добре серце, відвагу та чесність сягнула і до небес. Тому святі вирішили залишити козака на землі. Срібні промені янголів витягли спис із його серця. Рана миттєво загоїлась, як і не було. А дух Воїна назавжди залишився на землі служити людям.